
ÁLLAMI SZEREPVÁLLALÁS A VÁLLALATI HITELEZÉS ÖSZTÖNZÉSÉBEN A VÁLSÁGOK IDEJÉN

Kádár Béla²⁴, Jáki Erika²⁵

DOI: [10.29180/978-615-6886-01-9_7](https://doi.org/10.29180/978-615-6886-01-9_7)

ABSZTRAKT

A vállalati hitelezés mértékének fenntartása különösen fontos válságos időszakban, és ehhez elengedhetetlen az állami szerepvállalás. Jelen tanulmány a hitelezés feltételeit támogató államilag bevezetett intézkedésekre koncentrálna a 2008-as és a Covid-19 pandémiával összefüggő gazdasági világválságok kapcsán. Először elméletben tekinti át a vállalati hitelezést ösztönző eszközöket és mutatja be a legfontosabb tanulmányokat. Végül a 2020-as Covid válság hatására Magyarországon újonnan és szinte azonnal bevezetett hitelezést ösztönző intézkedéseket írja le részletesen és veti össze a 2008-as világválság során bevezetett programokkal. Az összegyűjtött intézkedések alapján azt látjuk, hogy a két válságkezelés eltérő jellegű volt, 2008-ban a bankok szűk likviditásának javításán volt inkább a hangsúly, addig a Covid-19 válság idején a hitelezés elősegítése kapott jelentős szerepet a válságkezelés során.

Kulcsszavak: vállalati hitelezés, Covid-19 válság, támogatott hitelprogram, intézményi garancia

JEL-kódok: G01, G28, H81

BEVEZETÉS

A vállalatok külső finanszírozásában meghatározó szerepe van a pénzügyi közvetítő rendszer (bankok) hitelezési aktivitásnak. A külső források, így különösen a hitelezési lehetőségek stabil és hosszútávú fenntartása a gazdaság minden szereplője számára fontos, ezért az állam programokkal és intézkedésekkel törekszik azt minden körülmények között fenntartani, különösen válság idején.

---

24 Kádár Béla, tanársegéd, Budapest Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Pénzügy tanszék, e-mail: kadar.bela@uni-bge.hu

25 Jáki Erika, habilitált egyetemi docens, Budapest Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Pénzügy tanszék, e-mail: jaki.erika@uni-bge.hu

Az elmúlt másfél évtizedben két nagyobb méretű válságot tapasztalt meg a világ: a 2008-as gazdasági világválságot és a 2020. évi világméretű, Covid-19 koronavírus okozta pandémiát. Mindkét krízis másként hatott a gazdaságra, viszont közös bennük az, hogy általános bizonytalanságot eredményeztek a gazdaságokban, és azonnali negatív hatást gyakoroltak a vállalati hitelkínálat feltételeire:

1. a válság következtében jelentősen megnőtt a hitelezési kockázat és megrendült a bizalom a vállalkozásokkal szemben,
2. a magas hitelezési veszteségek mellett a bankok kockázatvállalási étvágyának csökkenése is visszavetette a hitelezési aktivitást.

A fenti két hatás következménye, hogy korlátozottan kerültek új hitelek kibocsátásra, vagy a fennálló hitelkeretek meghosszabbításra. Ennek orvoslására az államok egyrészt fiskális gazdaságélénkítő programokat, másrészt hitelezést ösztönző intézkedéseket is alkalmaztak. Az állam érdekelt a vállalati hitelezés elősegítésében és a feltételeinek javításában, mivel a vállalati hitelek a gazdasági fejlődés egyik motorja, másrészt közvetetten tovább növelik az állami bevételeket.

A főbb hitelezési irányvonalak a Covid-19 válság megjelenésével nagyot változtak 2020. márciusában szinte egyik napról a másikra. A hirtelen jött krízis azonnali változtatásokat eredményezett, mint például a mérföldkőnek számító általánosan bevezetett tőke- és kamatfizetési moratórium.

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A gazdasági válság, mint jelenség (többek között Várhegyi, (2010); Bod, (2015);, Vőneki (2018)), valamint az állami szerepvállalás, és támogatás hatásának vizsgálata (Berlinger et al., (2015); Jáki et al., (2021);, Lovas et al., (2013) számos publikáció esetében közkedvelt kutatási téma különböző banki vagy egyéb pénzügyi aspektusból is. Losoncz (2008) a 2008-as gazdasági válság kialakulásának okait és a válságkezelés lehetőségeit elemezve, hangsúlyozza, hogy a bankok a potenciálisan elszenvedett hitelezési veszteségek és növekvő hitelezési kockázatok miatt várhatóan visszafogják hitelezési tevékenységüket azáltal, hogy szigorítják a vállalatok hitelhez jutásának feltételeit. 2020-ban a pandémia megjelenését követően kialakult gazdasági nehézségek érdemben nem hasonlíthatóak össze a 2008-as válság hatásaival. Túróczi et al. (2020) értékelése alapján a legfőbb probléma a Covid idején a kínálati oldalon van a termelési és értékesítési tevékenységek korlátozásai miatt. Egyes iparágakban nagyon rövid idő alatt zsugorodott az aggregált kereslet: a szolgáltató szektor sokkal erőteljesebben

érintett, kiemelten pedig a szórakoztatóipar, HORECA (Hotel, Restaurants, és Café angol szavak kezdőbetűiből képzett mozaikszó, vendéglátóipar egyik szegmensét jelöli), légi közlekedés, munkaerő- közvetítés. Ezzel szemben a 2008-as válság a bankszektorban gyökerező problémákra, mint túlhitelezés, túlzott kockázatvállalás világított rá. Drabancz et al. (2021) tanulmányukban azt vizsgálták, hogy miért és mennyiben térnek el a 2008-as gazdasági válság és a 2020-as koronavírus-válság utáni hazai hitelezési folyamatok. Kiemelték, hogy 2008-ban a fiskális és monetáris politikai mozgástér szűkössége és az egészségtelen szerkezetű hitelezés eredményeként a bankrendszer prociklikus viselkedéséhez és a hitelezés visszafogásához vezetett. Ezzel szemben a 2020-as krízis ugyanakkor jóval stabilabb makrogazdasági körülmények mellett érte el hazánkat.

A válságok hatására természetesen a bankok azonnali intézkedést hoztak és változtattak a hitelezési politikájukon, ill. a kockázatvállalási hajlandóságukon. A Magyar Nemzeti Bank (továbbiakban MNB) és egyéb állami bankok és hitelgarancia intézmények szinte azonnali hatállyal intézkedéseket és új programokat vezettek be, amelyeket az alábbiak szerint csoportosíthatunk: (a) Általános tőke és kamatfizetési Moratórium; (b) Támogatott hitelprogramok (c) Intézményi garanciaprogramok.

A 2008-as globális gazdasági válság kitörését követően megjelentek azok a kutatások, amelyek egyrészt a hitelezés és gazdasági fejlődés közötti kapcsolatot vizsgálták, másrészt az állami szerepvállalást mutatták be. Mindezekre az alábbiakban részletesen kitérünk.

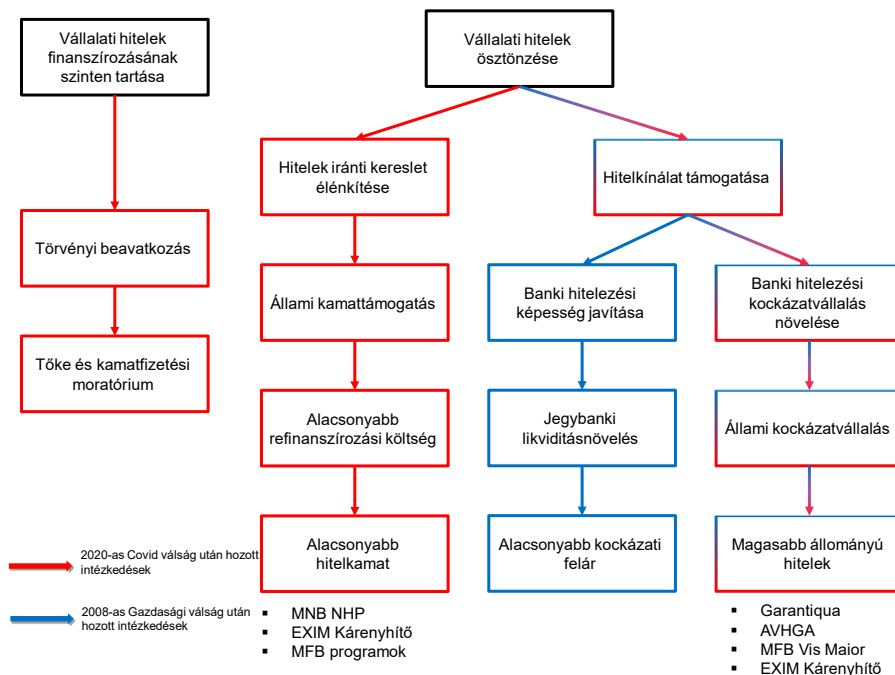
A hitelezés elősegítésére az állam számos eszközzel élhet, amelyeket különböző megközelítésből kategorizálhatunk. Hazai publikáció közül Fábián et al. (2011) tekinti át a legszéleskörűbben az egyes eszközöket, és az alapján csoportosítja, hogy az adott eszköz (i) a hitelkereslet élénkítését vagy (ii) a hitelkínálati korlátok oldását szolgálja-e (tőke és kamatfizetési moratóriummal való kiegészítéssel az 1. ábrán került összegzésre).

1. Hitelkereslet ösztönzése: különböző támogatott hitelprogramokon keresztül a kereskedelmi bankok számára a refinanszírozási kamatláb csökkentése, így közvetetten a vállalatok által fizetendő hitelkamatok mérséklése. (Támogatott hitelprogramok)
2. Hitelkínálat növelése: alapvetően a banki hitelkínálatot két tényező (bankok hitelezési képessége, kockázatvállalási hajlandóságuk) határozza meg.

a.) Hitelezési képesség javítása esetén a fő kérdés, hogy a bankok rendelkeznek-e megfelelő likviditással és tőkével. Az állam addicionális likviditást vagy akár tőkét biztosíthat a bankok számára, vagy a bankok tulajdonosait ösztönözhetik tőkeemelésre. (Monetáris likviditásbővítő eszközök)

b.) Hitelezési kockázatvállalás hajlandóság: fő kérdés, hogy a bankok mekkora kockázatot mernek még vállalni, feltételezve a megfelelő likviditási helyzetüket és az adott ügylet kedvező árazását. Amennyiben az állam átveszi a bankoktól a kockázat egy részét, akkor a kockázatvállalási hajlandóságuk is emelkedni fog. (Intézményi garanciaprogramok).

1. ábra: Alkalmazott eszközök csoportosítása

Forrás: Fábíán et al., 2011 alapján, saját szerkesztés

Számos tanulmány vizsgálja azt a kérdést, hogy a konjunkturális időszakokban, vagy válságból történő kilábalás esetén a hitelezési feltételek lazítása és ezen keresztül a pénzügyi fejlődés hozzájárul-e a vállalatok fejlődéséhez, ezáltal a gazdaság növekedéséhez. Beck (2012) nemzetközi viszonylatban több csatornát azonosított, amelyekeken keresztül a hitelezés segíti a gazdasági növekedést: (i) külső finanszírozás révén növekszik a vállalkozói kedv, (ii) hitelezésen keresztül a vállalatok nagyobb méretet érhetnek el, illetve (iii) a magasabb finanszírozási igényű export tevékenységet segíteni lehet a hitelezésen keresztül. Széles körű elméleti és empirikus (hazai és nemzetközi) szakirodalom áttekintése mellett Bodnár et al. (2014) azt a következtetést vonták le, hogy amennyiben a hitelezés állományának növekedése nélkül történik a gazdasági kilábalás, akkor a gazdasági növekedés üteme tartósan kisebb, mint a hitelezés növekedése melletti időszakokban. Banai (2016) elemzésében arra a megállapításra jutott, hogy a magyar tulajdonban lévő vállalkozások fejlődése jellemzően a hazai bankokra van utalva, amelyek hitelezési aktivitását jelentősen befolyásolja a bankok likviditási helyzete.

Csubák et al. (2014) a 2000-2012 közötti időszakban a magyar kis- és középvállalati szektor (továbbiakban kkv) hitelezésének keresleti és kínálati ösztönzését elemezte. Kitért arra, hogy az államnak milyen lehetőségei vannak az kamattámogatáson keresztül a hitelkereslet élénkítésére, illetve a hitelgarancia programokon keresztül a hitelezési hajlandóság javítására. Kollár et al. (2017) tanulmányukban arra keresték a választ, hogy a gyenge vállalati hitelezés milyen okokra vezethető vissza. Idősoros adatok vizsgálatával arra a következtetésre jutott, hogy a 2008-as válság kitörésétől 2013-ig az állam szerepvállalása pozitívan befolyásolta a hitelkínálati oldalt. Továbbá megállapították, hogy 2013-2016 közötti időszakban az állami bankok (Magyar Fejlesztési Bank, továbbiakban MFB, és Magyar Export-Import Bank, továbbiakban EXIM Bank) kedvezményes, támogatott hitelkonstrukciója a normál kereskedelmi banki hitelezésére inkább kizorító hatású volt. Az MNB félévente megjelenő Pénzügyi stabilitási jelentései is (2009. április; 2020. május és november; 2021. június), ill. a Hitelezési folyamatok (2020 szeptember; 2021 március és szeptember) kiadványai szintén foglalkoznak a bevezetett kormányzati és jegybanki intézkedésekkel a vállalati hitelállomány dinamikája tükrében. 2020-as Covid válság kapcsán nemzetközi kitekintésben Podvršic et al. (2020) elemzi a Közép-Európai országok által hozott intézkedéseket, többek között megemlíti a garancia-programokat és támogatott hitelprogramokat is.

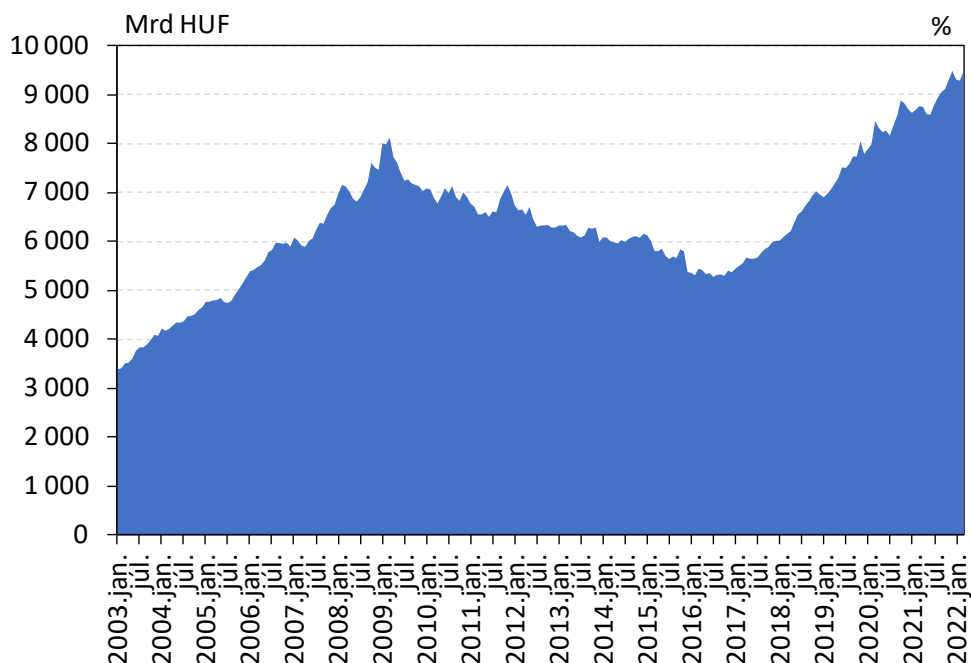
BEVEZETETT INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI VÁLSÁG IDEJÉN

A 2. ábra mutatja a teljes vállalati hitelállomány alakulását 2003-2022 március között MNB jelentések alapján. Ez alapján megállapítható, hogy a hazai, nem pénzügyi vállalatok hitelállománya rohamosan növekedett az elmúlt években. 2003 és 2008 között közel 3,5 Mrd Ft-ról 8 Mrd Ft.-ra nőtt, majd a pénzügyi válság kirobbanását követően 2016-ig lassú ütemben folyamatosan csökkent közel 5 Mrd Ft-ra. 2016-2019 között éves szinten 10-14%-os növekedés volt megfigyelhető az MNB által készített jelentés szerint (MNB, 2020a): 2016. szeptemberi 5.300 Mrd Ft-os mélypontot követően 2019-ben a teljes vállalati hitelállomány elérte a 8.500 Mrd Ft-ot. Ehhez jelentősen hozzájárult a hitelezési feltételek, mint fedezeti követelmények enyhülése, kondíciók lazítása és a hitelezési kamatfelár jelentős csökkenése. A 2020-as év elején megjelent koronavírus azonban világméretű járvánnyá nőtte ki magát, és, a 2020. márciusában járványügyi szempontból haladéktalanul bevezetett intézkedések általános gazdasági bizonytalanságot eredményeztek az egész világon.

A lentiekben bemutatott elemzés alapján azt láthatjuk, hogy a 2008-as gazdasági válság 2020-as Covid válság kitörését követően az állam vagy állami bankok számos eszközt alkalmaztak a vállalati hitelezés megsegítése érdekében. A leírtak alapján megállapítható, hogy amíg 2008-ban a hangsúly sokkal inkább a pénzügyi szektor likviditásának helyreállításán volt, addig a Covid érintett években (2020-ban és 2021-ben) arányaiban nagyobb mértékben támaszkodtak a támogatott hitelprogramok és intézményi garanciaprogramok eszközeire. Számszakilag: 2008-ban új refinanszírozási forrást jelentő programok összesen 225 Mrd HUF értékben kerültek bevezetésre, ezzel szemben 2020-ban és 2021-ben ~4.700 Mrd HUF, új vagy bővített intézményi garanciaprogramok keretszege tekintetében 450 Mrd HUF volt 2008-ban vs. 2.800 Mrd HUF 2020 és 2021-ben.

A 2. ábrán továbbá egyértelműen látszik, hogy míg a 2008-as gazdasági válság hatására hét éven át lassan csökkent a hitelállomány, addig a 2020-as pandémia következtében 2022-ig a hitelállomány dinamikus növekedése nem tört meg.

2. ábra: Teljes vállalati hitelállomány alakulása, 2003. jan. – 2022. jan.

Forrás: MNB (2022b) alapján

A továbbiakban a 2008-as gazdasági válság és a 2020-ban kitört Covid-19 okozta gazdasági válság idején bevezetett kormányzati intézkedéseket mutatjuk be.

2008-AS GLOBÁLIS GAZDASÁGI VÁLSÁG IDEJÉN BEVEZETETT INTÉZKEDÉSEK

2008-as globális válság kitörését követően a pénzügyi intézetek a banki hitelkínálat jelentős korlátozását a likviditási problémákkal és a negatív gazdasági kilátások miatti alacsony kockázati toleranciával magyarázták. Fábíán et al. (2011) tanulmánya szerint a jegybank elsődleges teendői között a likviditásbővítő intézkedések, eszközök bevezetése szerepelt, és alapvetően ezek domináltak: 2008 végén a kötelező tartalékráta csökkentése; a repoügyletekben befogadható fedezetek körének kibővítése.

A likviditási problémák részben ezen állami intézkedésekkel, részben az anyabankok tőkeemelésével megoldódtak, azonban a bankok alacsony kockázatvállalási hajlandósága nagyobb mértékben járult hozzá a vállalatok hitelezés visszaeséséhez, mint maga a hitelezési képességük romlása.

Az MNB 2009 áprilisi összegzése alapján a kormányzat 2008-ban négy új programot jelentett be a kkv-ok forráshoz való jutásához: Új Magyarország Forogésköz Hitelprogram; Új Magyarország Kis- és Középvállalkozói Hitelprogram és az Új Magyarország Mikrohitel programokat (MNB, 2009). A ténylegesen új refinanszírozási forrást jelentő programok összesen 225 Mrd HUF értékben, amely az akkori kkv éven belül lejáró hitelállományának (1.405 Mrd HUF) nagyságrendileg 15%-át tette ki. További intézkedésként 2009-től a Garantiqua Hitelgarancia Zrt. keretösszegét 450 Mrd HUF-ról a duplájára emelték (az intézményi garantőr akkori maximális garanciavállalásánál 80%-os felső plafon volt).

2020-BAN, A „COVID-VÁLSÁG” IDEJÉN BEVEZETETT INTÉZKEDÉSEK

A 2020-as év elején a koronavírus-járvány hirtelen megjelenése és az ezt követő korlátozások gyors és jelentős hatással voltak a vállalatok működésére és pénzügyi helyzetére. Az azonnali intézkedések szükségessé váltak a likviditásuk biztosítása érdekében, így a kormány március 19-től fizetési moratóriumot vezetett be a fennálló hitelekre. Ezen túlmenően a Magyar Nemzeti Bank (MNB), a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) és az Eximbank különböző támogatott hitelprogramokat indítottak, hogy segítsék a vállalkozások pénzügyi helyzetének stabilizálását és a gazdasági növekedés ösztönzését.

Habár ezen programok összességében 100 Mrd HUF feletti összegben jelenthetnek addicionális költséget az államnak és állami bankoknak, 2020 második félévben a vállalati hitelállomány ismételtén tovább tudott növekedni (MNB, 2020e). Kereskedelmi banki szempontjából is kedvező az összkép: habár a moratórium kisebb mértékű veszteséget eredményez számukra (az elhalasztott kamatfizetés időben később kerül megfizetésre, ennek negatív a jelenértéke), viszont kárpótolhatja őket az addicionális bevételként megjelenő, az NHP Hajrá program keretein belül történő finanszírozás esetén az MNB-től kapott kamatkedvezmény. Továbbá megemlítendő pozitívként az a tény is, hogy az új intézményi garanciaprogramokon keresztül a hitelintézetek a nettó kitettségüket érdemben tudták csökkenteni.

MORATÓRIUM

2020 márciusának első két hetében a koronavírus gyors megjelenése és terjedése, valamint az ennek következményeként bevezetett korlátozó intézkedések azonnal éreztették hatásukat: az egyes vállalatok árbevétele, megrendeléseik hirtelen visszaestek. Ebben a helyzetben is biztosítani és segíteni kellett a vállalatok (és magánszemélyek) likviditását, így a kormány által a 2020. március 19-től kezdődően elrendelt fizetési moratórium a március 18-ig folyósított és fennálló hitelek (hitel, kölcsön és pénzügyi lízing) eredő olyan tőke-, kamat- és díjfizetési kötelezettségre vonatkozik, amelyek a hitelszerződések alapján a moratórium időszaka alatt válnának esedékessé. A moratórium élő hitelügyletekre vonatkozik, így a moratórium előtt felmondott, akár végrehajtás alatt álló hitelek nem vonatkozik a rendelet. Ezek megfizetésére a vállalatok a döntésük től függően (maradnak-e a moratóriumban, vagy kiszereződnek belőle) fizetési haladékokat kaptak a márciusi döntés alapján 2020. december 31-ig, amely a kormány decemberi döntése alapján általánosan meghosszabbításra került először 2021. június 30-ig, majd fokozatosan 2022. december 31-ig.

Fontos megjegyezni, hogy az általános törlesztési moratórium másfél évig tartott, 2020. márciustól 2021. október végéig. Ebben az időszakban annak kellett külön jelezni a finanszírozó hitelintézetnek, aki akart lépni a moratóriumból. 2021. november 1-től ez megváltozott, csak azok a cégek maradhattak benne a moratóriumban, amelyeknél a vállalkozás tevékenységéből származó nettó árbevétele a kérelem benyújtását megelőző 18 hónapban legalább 25%-kal csökkent. (536/2021. (IX. 15.) Kormányrendelet).

Habár a moratórium bevezetését követően 2020 júniusában a moratóriumra jogosult vállalati hitelállomány 51 százaléka volt moratórium hatálya alatt (MNB, 2021), folyamatos meghosszabbítása ellenére igénybevétele fokozatosan csökkent. 2021 júniusában már csak a teljes vállalati hitelállomány 21 százalékát nem szerződték ki a programból, addig a november 1-től szűkített formában meghosszabbított fizetési szüneteltetés lehetőségével már csak az állomány 2 százaléka élte ezzel a lehetőséggel. (MNB, 2022).

TÁMOGATOTT HITELPROGRAMOK

A vállalkozások támogatott forráshoz való jutása érdekében az MNB, az MFB és az Eximbank is számos programot indított (lásd 1. táblázat) 2020 áprilisában és májusában összesen 2.200 Mrd HUF kezdeti keretösszeggel szinte azonnali válszként a reálgazdaságot és pénzügyi rendszert veszélytető gazdasági sokkra. Kiemelendő továbbá, hogy 2020 és 21-ben az MNB Hajrá program keretösszege

további 1.500 Mrd HUF-val került kibővítésre, illetve a Széchenyi Kártya Go Programok is bevezetésre kerültek, így a teljes keretösszeg a 2020 és 2021-es bejelentések alapján elérte a 4.700 Mrd HUF összeget. Ez az összeg jelentősnek tekinthető annak tükrében, hogy a Covid-19 válság kitörésekor meglévő vállalati hitelállomány 55%-át fedné le (a keretösszeg teljes kihasználtsága és a meglévő hitelek refinanszírozása esetén, a programok paramétereit részletezve lásd 1.táblázat).

Az MNB 2020 április 20-ától elindította 1.500 Mrd HUF kezdeti keretösszeggel az MNB Növekedési Hitelprogram Hajrát (továbbiakban NHP Hajrá), amely felhasználható kkv vállalatok számára új hitelek kihelyezése mellett meglévő hitelek refinanszírozására is a vállalatok és a finanszírozó bankok számára az eddigieknél kedvezményesebb feltételek mellett. A vállalatok esetében a fizetendő kamat mértékét 2,5%-ban maximalizálták, a bankok azonban a gyakorlatban feltehetően jóval alacsonyabb kamatláb mellett nyújtották ezen hiteleket. Ennek oka, hogy az MNB a pénzintézetek számára úgynevezett preferenciális betétten keresztül „kamatkedvezményt” biztosított (átmeneti időre, 2021 június végéig 4%-os kamatot fizet), ezzel is ösztönözve a bankok hitelezési aktivitásának fenntartását. (Összehasonlításképpen az MNB legutóbbi statisztikai publikációja alapján 2019-ben 1 millió EUR alatti összegű, forint alapú hitelek esetében 3% körül alakult az átlagos kamatláb. (MNB, 2020e). A beruházási hitelek maximum 20 év, forgóeszköz hitelek maximum 3 év futamidő mellett biztosíthatók. Az MNB célja egyrészt a vállalatok finanszírozásának hosszútávú támogatása mellett a bankok közötti verseny elősegítése is, továbbá a bankok hitelezési aktivitásának fenntartása a kapott kamatkedvezményen keresztül. (MNB, 2020c).

Az EXIM kárenyhítő hitelprogramot olyan vállalatok vehették igénybe, amelyek pénzügyi helyzete 2020. február 1-jét követően a járvány kitörése miatt legalább egy taxatíván meghatározott gazdasági mutatójukban romlott. Kedvezményes támogatású forint hitelek 3 éves futamidő mellett akár 0,1%-os kamatláb mellett elérhetőek a vállalatok számára, amelyek érdemi kamatköltség megfizetése nélkül a hosszútávú finanszírozás biztosítását szolgálják (EXIM, 2020a). Fontos azt is kiemelni, hogy a kkv-ok mellett a nagyvállalatok is igénybe vehetik. Pontos keretösszeg nem ismert, az EXIM 2020. szeptemberi tájékoztatása alapján nagyságrendileg 400 Mrd HUF hitelfinanszírozásra tapasztaltak igényt. (Portfolio, 2020)

Az MFB összesen 240 Mrd HUF keretösszeggel indította el 2020 áprilisában az MFB Krízis és Versenyképességi hitelprogramokat. Ezen hitelek jellemzően piaci kamatláb mellett érhetőek el a vállalatok számára, a programok célja inkább a közép és nagyvállalatok segítése, akik valamilyen okból kiszorulnak a kereskedelmi banki finanszírozásból (pl.: Covid szempontjából érzékeny iparág).

1. táblázat: Covid-19 válság enyhítésére bevezetett támogatott hitelprogramok

Program/dátum	Támogatott hitelprogramok					Kedvezményezett	Hivatkozás
	Keret-összeg	Kamat	Futamidő	Összeg (max.)	Σ ~4.700 md HUF		
EXIM Kárenyhítő Hitelprogram 2020. márc.	n/a* (igényelt ~400 Mrd HUF)	fix max 2,3%/ HUF max. 1,69%/ EUR max. 4,00%/ USD	max. 3 év	éves bérköltséghez vagy árbevétel arányához kötött		Mikro, kkv és Nagyvállalatok	EXIM (2020a)
MNB NHP Hajrá 2020. április	1.500 Mrd HUF (2020NOV: 2-2500 Mrd HUF 2021ÁPR: 3000 Mrd HUF)	max fix 2,5%	beruházás: max. 20 évforgó eszköz: max. 3 év	20 000 millió Ft		Mikro és kkv	Monetáris Tanács április 7-i döntése alapján
MFB Verseny- képességi Hitel 2020. április	150 Mrd HUF	n/a	max 15 év	10 000 millió Ft		Mikro-, kkv és Nagyvállalatok	MFB (2020a) 2020. 04. 22-i Sajtóközlemény
MFB Krízis Hitel 2020. április	90 Mrd HUF	max. 2,5%	max. 15 év	150 millió Ft		Mikro- és kkv	MFB (2020a) 2020. 04. 22-i Sajtóközlemény
MFB kkv Tech.-i Hitelprog. 2020. június	137 Mrd HUF	0%	max. 7 év	150 millió Ft		Mikro- és kkv	MFB (2020b) 2020. 06. 16-i Sajtóközlemény

Támogatott hitelprogramok						Σ ~4.700 md HUF	
Program/dátum	Keret-összeg	Kamat	Futamidő	Összeg (max.)	Kedvez- ményezett	Hivatkozás	
Széchenyi Kártya Folyósámlahitel GOI 2021. július	n/a** (igényelt: 2200 Mrd HUF jóváhagyott: 930 Mrd HUF 2022.06-ig)	fix 2,5%/ év	max. 2 év	100 millió Ft	lkv	Kavosz.hu (2024)	
Széchenyi Likviditási Hitel GOI 2021. július		fix 2,5%/ év	max. 3 év	250 millió Ft	lkv	Kavosz.hu (2024)	
Széchenyi Beruházási Hitel GOI 2021. július		fix 1%/év	max. 10 év	1000 millió Ft	lkv	Kavosz.hu (2024)	
Széchenyi Turisztika Kártya GOI 2021. július		fix 0,5%/ év	max. 3 év	250 millió Ft	lkv	Kavosz.hu (2024)	
Széchenyi Mikrohitel GOI 2021. július	fix 0,5%/ év	max. 10 év	50 millió Ft	1000 millió Ft	mikro- és kisvállalkozás	Kavosz.hu (2024)	
Agrár Széchenyi Beruházási Hitel GOI 2021. július							fix 1%/év

* keretösszegének mértéke hivatalosan nem közölt, MFB 2020 szeptemberi tájékoztatása alapján nagyságrendileg 400 Mrd HUF összegben jelentkezett rá kereslet

Forrás: Saját gyűjtés a táblázatban megjelölt hivatkozások alapján

Az MNB NHP Hajrá kifutásával a KAVOSZ Vállalkozásfejlesztési Zrt. (továbbiakban KAVOSZ) 2021. július 1-jétől vezette be a Széchenyi Kártya GO programokat. (Garantiqa, 2021). Az NHP-hez hasonlóan a kkv-ok finanszírozása volt a fókuszban, kedvező kamatozású forgóeszköz finanszírozás mellett beruházások finanszírozására is igénybe lehetett venni. A program különlegessége, hogy a hitelekhez az MFB Csoporthoz tartozó, Garantiqa Hitelgarancia Zrt. készfizető kezességvállalása is társult, azaz támogatott hitelprogramot egy állami garanciaprogrammal kötötték össze. A pontos keretösszeg nem ismert, ugyanakkor a sajtóban megjelent Nagy Márton gazdaságfejlesztési miniszter nyilatkozata alapján összesen 2200 Mrd HUF összegben igényeltek hiteleket, 930 Mrd HUF összegben került jóváhagyásra 2022 júniusáig (Index, 2022).

INTÉZMÉNYI GARANCIAPROGRAMOK

Az MFB csoporthoz tartozó Garantiqa Hitelgarancia Zrt. a 1170/2020. (IV.21.) Kormányhatározat alapján 500 Mrd HUF keretösszegben új intézményi garanciaprogramot hirdetett meg a kkv méretű vállalkozások finanszírozásának megsegítésére Garantiqa Krízis Garanciaprogram néven. Ezen program keretein belül akár 90%-os garanciavállalás is elérhető, amely jelentős fedezetet jelenthet a finanszírozó bankok számára, maga a nettó kitettségük is lecsökkenhet nagyságrendileg a teljes hitelállomány tizedére. A program nagy előnye, hogy az állam a koronavírus szempontjából is kritikusan érintett szektorok további finanszírozását biztosíthatja közvetetten, továbbá a garanciavállalással kapcsolatban felmerülő költségeket részben fedezi a bankokkal/ vállalatokkal megfizetett díj. A Krízis Garanciaprogram keretösszege megemelésre került fokozatosan 2500 Mrd HUF összegig, amelyből 1860 Mrd HUF került leszerződésre (Garantiqa, 2021b)

Hasonló céllal az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány is egy 130 Mmrd HUF-os garanciaprogramot indított a mezőgazdasági vállalatok, vállalkozások megsegítésére. (1195/2020. (IV. 30.) Korm. Határozata alapján). Egyéb, viszonylag kisebb összegű programokat indított az MFB (MFB Vis Maior Garanciaprogram) és az EXIM is (EXIM Kárenyhítő Hitelfedezeti Program), részleteiben lásd 2. táblázat.

2. táblázat: Covid válság enyhítésére bevezetett garanciaprogramok

Intézményi garancia					Σ ~2.800 Mrd HUF	
Program neve	Bevez. dátuma	Keret-összeg	Garancia-vállalás	Termék	Kirevonatkozik?	Hivatkozás
Garantiqua Krízis Garancia Program	2020. április	2500 Mrd HUF	max. 90%	Forgóeszköz és beruházási hitelek	Mikro-, kkv és nagyvállalatok	1170/2020. (IV.21.) Korm. határozat
AVHGA Krízis Garancia	2020. április	100 Mrd HUF	max. 90%	Forgóeszköz és beruházási hitelek	Mikro- és kkv	1195/2020. (IV. 30.) Korm. határozat
MFB Vis Maior Garancia-program	2020. április	130 Mrd HUF	max. 90%	Forgóeszköz és beruházási hitelek	Kkv és nagyvállalatok	MFB 2020. 04. 22-i Sajtóközlemény
EXIM Kárenyhítő Hitelfedezeti Program	2020. május	50 Mrd HUF	max. 80%	Forgóeszköz és beruházási hitelek	Mikro-, kkv és nagyvállalatok	EXIM (2020a)

Forrás: Saját gyűjtés a táblázatban megjelölt hivatkozások alapján

ÖSSZEGZÉS

A dolgozat célja egyrészt, hogy bemutassa, milyen állami eszközök állnak rendelkezésre a vállalati hitelezés elősegítésére, másrészt az alkalmazott intézkedések terén összehasonlítsa a 2008-as és a Covid-19 válságra adott válaszokat. Összességében azt látjuk, hogy a két válságkezelés eltérő jellegű volt. Amíg 2008-ban a bankok szűk likviditáásának a javításán volt inkább a hangsúly, addig a Covid-19 válság idején a hitelezés elősegítése volt a fókuszban. Ez tisztán abból is jól látható, hogy 2020-21-ben összesen 4700 milliárd HUF értékben vezettek be államilag támogatott hitelporogramokat, és 2800 milliárd Ft értékben intézményi garancia programokat, addig 2008-ban csupán néhány száz milliárd forint nagyságrendben kerültek ilyen államilag támogatott programok beveze-

tésre. A Covid -19 válság kapcsán a 2020-ban és 2021-ben hozott intézkedések kerültek részletesen bemutatásra, mivel ez a két év tekinthető „tisztn” Covid által befolyásoltnak. A teljes vállalati hitelállomány alakulásán is megfigyelhető az intézkedések hatása, 2008-as válságot követően bő 10 év volt szükséges a hitelezés dinamikájában, hogy ismételten elérje a 8000 milliárd HUF körüli állományi szintet. Ezzel szemben a Covid kitörésekor két negyedéven keresztül csökkent és stagnált a vállalati hitelállomány, 2020 harmadik negyedévet követően ismételten növekedésnek indult.

IRODALOMJEGYZÉK

- Banai, Á. (2016). A banki hitelezést meghatározó tényezők-középpontban a bankok helyzete és a makrokörnyezet. *Közgazdasági Szemle*, 63(2), 137-161. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2016.2.137>
- Beck, T. (2012). Finance and growth—lessons from the literature and the recent crisis. *LSE Growth Commission*, 3, 01-06. <https://cep.lse.ac.uk/LSE-Growth-Commission/files/LSEGC-beck-finance-growth.pdf>
- Berlinger, E., Juhász, P., & Lovas, A. (2015). Az állami támogatás hatása a projektfinanszírozásra erkölcsi kockázat és pozitív externáliák mellett. *Közgazdasági Szemle*, 62(2), 139-171. <https://real.mtak.hu/21300/>
- Bod, P. Á. (2015). Az állami szerepvállalás új trendjei a pénzügyi válság következményeként. *Köz-gazdaság*, 10(4), 75-89. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2247/>
- Bodnár, K., Kovalszky, Z., & Hudák, E. (2014). Recovery from crises and lending. *Financial and Economic Review*, 13(4), 57-85. <https://en-hitelintezetiszemle.mnb.hu/letoltes/3-bodnar-en.pdf>
- Csubák, T. K., & Fejes, J. (2014). A magyar kkv-k 21. századi banki finanszírozásának áttekintése és kiütkeresés a hitelválság csapdájából. *Hitelintézeti szemle*, 13(2), 174-194.
- Drabancz, Á., Marosi, A., & Palicz, A. (2021). Hitelezés válsághelyzetben – 2008 vs 2020. = Lending in Crisis–2008 vs 2020. *Polgári Szemle*: 17(4-6), 84-103. <https://doi.org/10.24307/psz.2021.1207>
- Európai Bizottság (2020, March 19). C/2020/1863. Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából. Európai Bizottság, [sa_covid19_temporary-framework_hu.pdf](https://ec.europa.eu/economy_finance/covid19_temporary-framework_hu.pdf) (kormany.hu)
- EXIM (2020a). EXIM Kárenyhítő Hitelprogram Tájékoztató. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, <https://mkik.hu/download/98/exim-karenyhito-program-csomag-hun>

- EXIM (2020b). Termékismertető Feltételek és kondíciók összefoglalása - Költségvetési háttérű Kárenyhítő Hitelfedezeti program. EXIM.hu, <https://exim.hu/kapcsolodo-dukumentumok-letoltese/karenyhito-hitelfedezeti-program/2928-termekismerteto-karenyhito-hitelfedezeti-program/file>
- Fábián, G., Fáykiss, P., & Szigel, G. (2011). A vállalati hitelezés ösztönzésének eszközei. MNB tanulmányok. <https://mek.oszk.hu/12200/12236/12236.pdf>
- Garantiqa (2021a). Széchenyi Újraindítási Hitelek állami háttérű garanciával. Garantiqa, <https://garantiqa.hu/szechenyikartyago/>
- Garantiqa (2021b). Éves jelentés 2021. Garantiqa, <https://garantiqa.hu/rolunk/jelentesek/>
- Kiss, M. (2022). Kkv-hiteleket hirdetett és meghosszabbította a kormány a Széchenyi Kártya Programot. Index.hu <https://index.hu/gazdasag/2022/06/20/nagy-marton-fel-evig-meghosszabbitja-a-kormany-a-szechenyi-kartya-programot/>
- Jáki E., Molnár E. M. (2021). Venture capital and government involvement from a qualitative systematic literature review perspective. ACTA OECONOMICA <https://doi.org/10.1556/032.2021.00044>
- Kavosz (2024). Archív hitelek. Kavosz.hu <https://www.kavosz.hu/archiv-hitelek/>
- Kollár-Vizin R. J. (2017). „Vállalati hitelkínálat és az állami beavatkozás.” Várakozások és gazdasági interakciók. 125-139. JATEPress, Szeged
- Losonczi M. (2008). Az amerikai hitelválság és világgazdasági következményei. Pénzügyi szemle, 53, 248-264. <https://real-j.mtak.hu/24418/2/pszmagyar-2008-2.pdf>
- Lovas, A., & Rába, V. (2013). Állami szerepvállalás a start-up vállalatok finanszírozásában. Hitelintézeti Szemle, 12(5), 353-370. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1384/>
- MFB (2020, április 22). Az MFB Csoport közel 1500 milliárd forinttal segíti a gazdaság újraindítását. Összehangolt hitel-, tőke- és garanciaprogramok indulnak – Sajtóközlemény. MFB, <https://www.mfb.hu/kozlemenyek/az-mfb-csoport-kozel-1500-milliard-forinttal-segiti-a-gazdasag-ujrainditasat-osszehangolt-hitel-toke-es-garanciaprogramok-indulnak-n1126>
- MFB (2020, április 16). Roham indult a nulla százalékos válságkezelő hitelprogramért az MFB Pontokon – Sajtóközlemény. MFB, <https://mfb.hu/kozlemenyek/roham-indult-a-nulla-szazalekos-valsagkezezo-hitelprogramert-az-mfb-pontokon-n1139>
- MNB (2009): Jelentés a pénzügyi stabilitásról. MNB, Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2009. november) (mnb.hu)
- MNB (2020, március). Hitelezési felmérés. MNB, <https://www.mnb.hu/penzugyi-stabilitas/publikaciok-tanulmanyok/hitelezesi-felmeres/hitelezesi-felmeres-2020-marcius>

- MNB (2020, április 7). Közlemény a Monetáris Tanács 2020. április 7-i üléséről. MNB, <https://www.mnb.hu/monetaris-politika/a-monetaris-tanacs/kozlemenyek/2020/kozlemeny-a-monetaris-tanacs-2020-aprilis-7-i-uleserol>
- MNB (2020): Jelentés a pénzügyi stabilitásról 2020. Májusmájus; ISSN 2064-941X (on-line)
- MNB (2020, szeptember). Hitelezési folyamatok. MNB, <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/hitelezesi-folyamatok/hitelezesi-folyamatok-2020-szeptember>
- MNB (2020, április 20). Terméktájékoztató a Növekedési Hitelprogram Hajrá keretében folyósított refinanszírozási hitelek igénybevételének módjáról és feltételeiről. MNB, <https://www.mnb.hu/monetaris-politika/novekedesi-hitelprogram-nhp/korabbi-termektajekoztatok/nhp-hajra>
- MNB (2020, november). Hitelezési felmérés. MNB, <https://www.mnb.hu/penzugyi-stabilitas/publikaciok-tanulmanyok/hitelezesi-felmeres/hitelezesi-felmeres-2020-november>
- MNB (2021, március). Hitelezési folyamatok. MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelezesi-folyamatok-2021-marcius-hu.pdf>
- MNB (2022, március). Hitelezési folyamatok. MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelezesi-folyamatok-2022-marcius-hu.pdf>
- MNB (2022, május). Pénzügyi Stabilitási Jelentés. MNB, <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/penzugyi-stabilitasi-jelentes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2022-majus>
- Podvrsic, A., Becker, J., Piroška, D., Profant, T., & Hodulák, V. (2020). Mitigating the COVID-19 effect: Emergency economic policy-making in Central Europe. ETUI Research Paper, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3699352>
- Portfolio.hu (2020): Már 250 milliárd forintnál járnak az EXIM új hitelei. Portfolio, <https://www.portfolio.hu/bank/20200915/mar-250-milliard-forintnal-jarnak-az-exim-uj-hitelei-448816>
- Tamásné Vőneki, Zs. (2018). Működési kockázatkezelés a válság után. *Gazdaság és Pénzügy*, 5(4), 321-333. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3879/1/321-333TamasneVoneki.pdf>
- Túróczy, I., Mester, É., & Zéman, Z. (2020). Magyarország versus Covid-19: intézkedések, tapasztalatok, jövőkép. = Hungary versus Covid-19: Actions, Experiences and the Future. *POLGÁRI SZEMLE: GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT*, 16(1-3), 78-93. <https://doi.org/10.24307/psz.2020.0706>
- Várhegyi É. (2010). A válság hatása a magyarországi bankversenyre. *Közgazdasági Szemle*, LVII. évf, 825-846. http://epa.oszk.hu/00000/00017/00174/pdf/01_varhegyi.pdf
- 1170/2020. (IV. 21.) Kormány határozat: A Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus világválság mikro-, kis- és középvállalkozásokra, va-

lamint nagyvállalatokra gyakorolt gazdasági hatásainak mérséklése érdekében az MFB Zrt. és a Garantiqa Hitelgarancia Zrt. által megvalósítandó garanciakonstrukciókkal kapcsolatos intézkedésekről. Nemzeti Jogszabálytár, <https://njt.hu/jogszabaly/2020-1170-30-22> <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2020&szam=82>

1195/2020. (IV. 30.) Kormány határozat: A Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus világjárvány mikro-, kis- és középvállalkozásokra, valamint nagyvállalatokra gyakorolt gazdasági hatásainak mérséklése érdekében az agrárgazdasághoz kapcsolódó hitel- és garanciakonstrukciókkal kapcsolatos intézkedésekről. Nemzeti Jogszabálytár, <https://njt.hu/jogszabaly/2020-1195-30-22>

536/2021. (IX. 15.) Kormány rendelete a hiteltörlesztési moratórium veszélyhelyzettel kapcsolatos különös szabályainak bevezetéséről szóló 637/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet módosításáról. Magyar Közlöny, <https://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK21170.pdf>